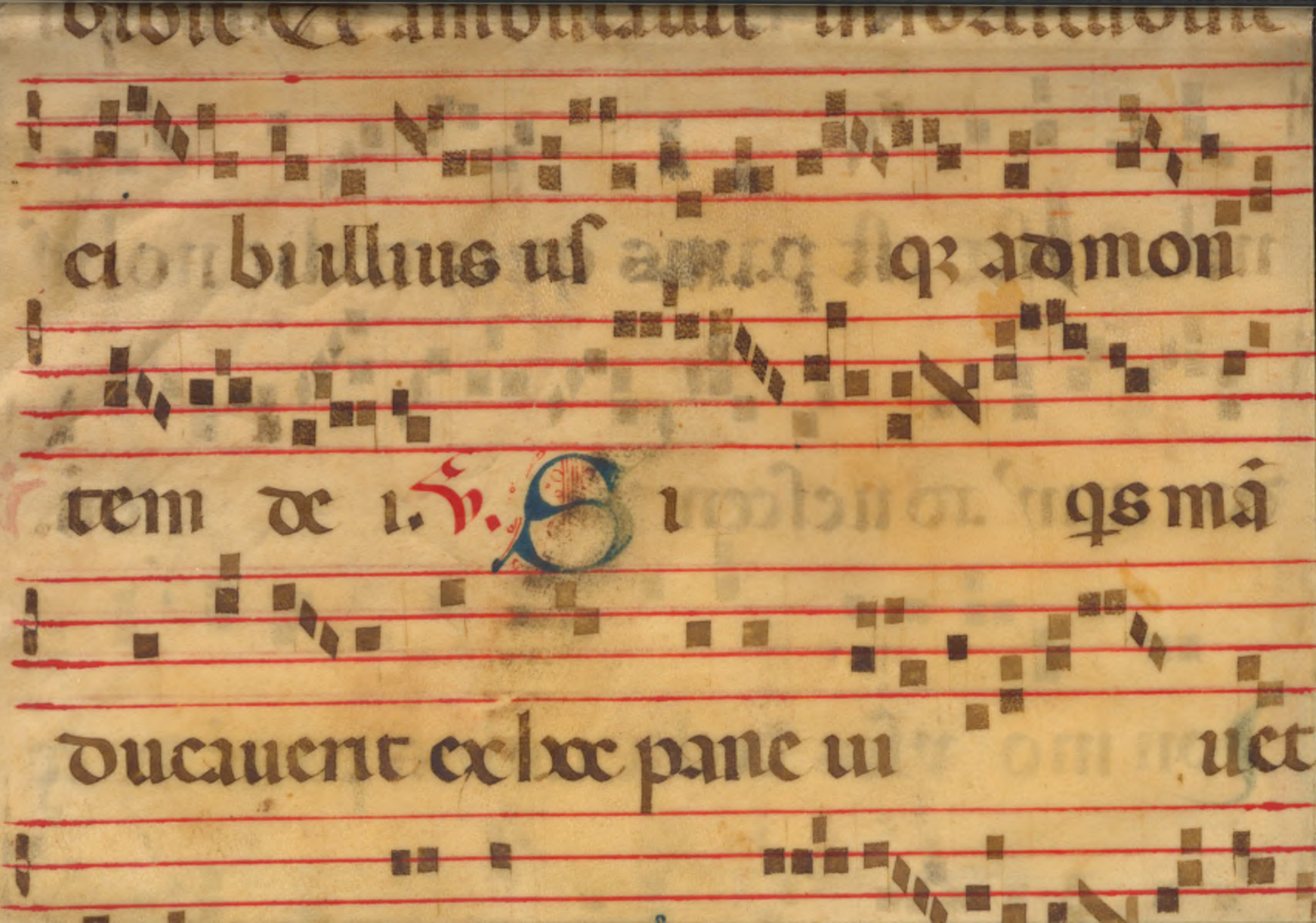ci bullius uſ qz admon
tem de i. V. Si qs mā
ducaverit ex hoc pane ui uet

✓ 7/23'23. JH.

(Olschki)
$40.— s 10%

36680

v. 11 Mattheolus

Circa 1475

Reichling 623

JHE

ARMY MEDICAL LIBRARY
WASHINGTON
Founded 1836

LIBRARY OF THE SURGEON GENERAL'S OFFICE
WAR DEPARTMENT
U.S.

Section Incunabula

Number 312363

GPO 3—10543

Form 113c, W. D., S. G. O.
(Revised June 13, 1936)

Tractatus de memoria Matheoli peruſini
Prefatio .

Iādiu Brocarde ⁊ Bonauētura uiri digniſſimi ⁊ replicatis ꝑcib3 me ſepiſſime prouocaſtis ut ego aliqua de memoria nutriēda ⁊ augēda colligerē quā rē ego uobis ſepe pollicitus ſū: ſed tenuit me diatenus continua agendaꝝ rerum occupatio . Tandem ſtatui uotis ur̃is parere ⁊ ita dño adiuuāte aliq̃ et ea ut puto digna et uobis utilia aggregabo. Dicimus igit̄ ꝙ de hac mā nullū hucuſq3 inueni qui cōplete tractaret adiūgendo ſcilicet medicinalia cum alijs rebus que artificioſe memoriam augēt. Alij ci3 ut Cicero maxīe de artificioſa memoria tractarūt quo pacto ſcilic3 regulis habitis potuiſſet memoria augeri. Ad conſimile autē propoſitū tractatū unum uidi quē Gulielmus de Briſia nōbilis philoſophus atq3 medicus compoſuerat. Medici uero e contra tā noui q̃3 ueteres ad memoriā recuperandam ſi perdita eſſet ⁊ ad habitum fortificādum ſolum remedia medicinalia ſcripſerūt. Poāmus igitur ſimul utrūq3 ſtudiū ut cōplere diſcamus meōriā gubernare. Erūt igit̄ capitula duo in quoꝝ primo ponemus qūo poſſimus meōriā artificialē augere beneficio regulaꝝ in ſecūdo uero dicemus qualiter id etiā fieri poſſit beneficio medicinarum. Capl'm primum.

¶ Dicemus itaq3 quod circa meōriam aut potētiā memorādi duo opera hēmus: unū quod dicit̄ memorari aliud rēminiſci l3 reminiſci nō ſit pricipalit̄ memoratiue opus imo extiatiue. l3 hoc ſine meōria fieri

ARMY MEDICAL LIBRARY
312363
WASHINGTON, D.C., U.S.A.
36685

nō poſſit. Ideo Ar̄. duas diſtinguit potētias: quarum unam uocauit memoriā ⁊ alterā remiſcētiā. Prius ergo de mēorari deinde de reminiſci dicemus. Mēorari igr̄ eſt retinere ⁊ cōſeruare imagines rerꝝ prius ab aīa pceptarꝝ. Primū igitur ꝗ bn̄ meminiſſe uolumus dū ea diſcimus uł audimus oꝫ multū attēte ⁊ profūde mētem apponere: ſic enī diutius ⁊ firmius ī memoria remanebūt. Naꝫ que ſupficialiter ⁊ ſie attentione uidemus et audimus et ſi freqnter tn̄ cito ea labi a memoria experimur. Et iō dicit Ariſto. quedā ſemel ſcilicꝫ attēte uidētes melius memoramur ꝙ̄ altera multotiēs ſcilꝫ ⁊ nō attente. Vn̄ aput Platonis thimeū ſcribr̄. Ego ut probū auditorē decet ſine ſermone ſub ſilētio mētē atqꝫ aures parabo Eſt aūt ⁊ hoc documētū ſiue elemētū utile multū ad addiſcēdū. Nā is ē maxime docibilis qui attēte paratus eſt audire ut ſcripſit Tulius prio nouorꝝ rhetoricorꝝ Cuius ratio hec eſt quia ut ſecūdo de anima habetur actus actiuorꝝ ſunt in patiente et diſpoſito Attentio autē magna auditorem diſponit ⁊ parat ad profunde ⁊ perfecte reaſſumendū prius tamen ītelligendum. Conſeruatō enim ſequitur intellecta nulla.n. obſuāt niſi prius ītellecta. Vn̄ Gorgias ut fert bn̄ dixit ubi ītēderis īgeniū ualꝫ. Felix itaqꝫ ꝗ cū attētōe audit atqꝫ ſtudꝫ Secūdū admoimētū eſt quod in audiendis delectari et admirari ad memorandum multum ualent. Nam in quibus delectamur et admiramur multum eis intendimus et in eis profundamur et detinemur. Attentio autem magna et maxime profunda ut dictum eſt ad

memoriam ualet Valet igitur ⁊ admirari ⁊ ꝺlecta
ri in his que attentionem ⁊ profunditatem inducũt
Huius aũt ſignũ maxie hẽmus ĩ pueris quia ꝗ mul
tũ ꝺlectãtur ĩ formis ⁊ ĩ ſignis reꝝ propt̃ hoc quia
eis noue ⁊ ĩſuete ſũt eaꝝ bñ mẽorãtur. Vñ dic. Aue
rois ꝙ hõ mẽorat̃ multotiẽs qꝺ fecit ĩ pueritia bõa
remẽoratõe: quia hõ ĩ pueritia multũ amat formas
⁊ figuras ⁊ multũ ĩ eis ꝺlectat̃ ⁊ adiuuat̃ qua prop
ter figũtur ĩ eis bñ ⁊ propterea difficile dimittunt
Aliã tñ ĩ problematibꝫ de pueris ⁊ coꝝ mẽoria cãꝫ
aſſignat Ariſto. ſꝫ illã uelut rei nr̃e ĩptinẽtẽ hic di
mitto. Vñ tulius ſecũdo rhetoricoꝝ ꝗ acciderũt ĩ pu
eritia meminimus optie ſepe ꝑpea ꝙ nulla niſi noua
aut admirabili re cõmouet̃ aĩus. Vtile ẽ igr̃ ⁊ ſi ita
nõ ſit reputare ſciẽtiã ĩ qua ſtudes ẽẽ ualde bonã ⁊
honorabilẽ ⁊ excelẽtẽ atqꝫ magnã ⁊ paucis notam
⁊ nõ tm̃ ſciẽtiã ſꝫ ⁊ doctorẽ quẽ audis. Nã bõa ⁊ ho
norabilia appetimus ⁊ amamus. magna autẽ aut
rara admiramur. Sed ſi deſpicias aut ſpnas ſciẽtiã
ĩ qua ſtudes ul' doctorẽ a quo audis nõ bñ ꝑcipies
nec retinebis. Vnde inter claues ſapientie ponitur
honor magiſtri: quare non eſt mirandum ſi audito
res huius ſeculi parum proficiunt quia de ſe confi
dentes magiſtrum ſpernunt quare tales proficere
non uidemus. Rurſus et tertium eſt admonimentuꝫ
quia memoria hominum labilis eſt et turbe non ſuf
ficit ut dicit Seneca neceſſe breuia et pauca eſſe
que memorari uolumus. Ideo oportet ea que faci
lius retinere uolumus ad ſummam quandam et
paucitatem reducere hoc eiꝫ mõ facilius ꝛtiebimus

⁊ propt̃ hāc totius meōriā hēbimus ī ſūma illa. ⁊ iō
cōi ad qd reduximus oia īcludāt. Vñ dic phūs ter
tio topicoꝝ ī argumētōnib; propoſitōnes meōrabl'r
ſcire oȝ. Nam uelut ī meōrali propoſitōnes cōes tā
tū poſite ſtatī faciūt illa meōrari. Cōtrario igr̄ mo
do procedere dȝ diſcēs ⁊ meōrās. Nā q̄ diſcimus opȝ
per pluā explicari ⁊ diuidi. ſȝ q̄ uolumus meiſſe col
ligere ⁊ breuiare oȝ. Vnde peroptie dr̄ ab Vgone ī
didaſcalicon ſic īgeniū ī diuidēdo īueſtigat ⁊ īuenit
īta meōria colligēdo cuſtodit. Oportet ergo ut q̄ di
ſcendo diuiſimus cōmendādo memorie colligamus
Colligere aūt ē ea de quib; prolixius ſcriptū ul' di
ſputatū eſt ad breuē q̄ſdā ⁊ compēdioſā ſūmā ī'diga
mus. Habet nāq; oīs tractatō aliq̄ prīcipiū cui tota
uita ⁊ uis ſētētie īnitit ⁊ ad ipm̄ cū talia referūtur
hoc querere ⁊ cōſiderare colligere ē. Quidā fons eſt
cuius ſūt multi riuuli anfractus fluuij nō ſeq̄r̄ tene
fōtē ⁊ totū hēs. Idcirco dico q̄ meōria hoīs hebes ē
⁊ breuitate gaudȝ ⁊ ſi ī multa diuiditur mīus ī ſin
gulis. Vnde ⁊ qui circa pauca occupantur ⁊ ſolicitā
tur melius meōrātur. Quar̄ fiet exēpli grā qñ quis
de ſero multa legerit ⁊ illoꝝ uoluerit meōrari ī'du
cere illa ī q̄ſdā breuē nūeꝝ ⁊ ſic oīu; facil'r meōra
bitur. Adhuc aūt q̄rtū admōimētū erit quia meōria
hoīs labilis ē oȝ eā cū multa meōriter diſcere uolu
mus per partes ſecare miutas ⁊ diuiſi; ⁊ nō ſimul
illa perlegere ⁊ una particula meōrit ſcita aliq̄ſtu
lū pauſare deīde pria ī'petita ad ſecūdā deīde ad ter
tiā ⁊ ſic per ordīe; uſq; ī finē perueiēdo ſic cū nō ē
difficultas nec tediū. Vnde Martianus ī rhetorica

ſtia ſi lõgioꝛa fuerit addiſcéda diuiſa per partes faci
lius ĩhereſcũt.Vñ bñ dic ille poeta.Scire ſi uis hác
ré tota ſit ſeparata minuti.Amplius ⁊ q̇ntũ admoni
m̃tũ ut dic phũs meditatioés méoriã ſaluát i remi
ſcẽdo ac perpetuo ĩtinẽdo freq̄nt cõſiderare ⁊ cogita
re oꝫ q̄ cõſuare itédimus ſic eiꝫ nõ cõtingit obliuio
Vñ Seneca meõria nihil perdit niſi ad qꝺ ſepe nõ re
ſpic.Vñ ſcribr̃ i didaſcalicõ pricipiũ i lectõe é cõſide
ratõ ⁊ cõfirmatõ ĩ meditatõe.Vñ recte meditatõ in
terpretat̃ mẽtis dictatio.Egregie igr̃ hoc admoĩmé
tũ ⁊ añ proxiꝫ q̄ maxie ad meõriã cõferũt ſiml̃ tan
gũtur i didaſcalicõ his uerbis.In oi doctria breue ⁊
aliq̇d certũ colligere qꝺ i arcula meõrie recõdat̃ uñ
poſtmõꝫ cũ res exigit aliq̃ deriuẽt̃ uñ hec ⁊ ſepius
r̃plicare ⁊ de uẽtre meõrie ad palatũ tractare necẽẽ
é.Vñ rogo te ne multũ leteris q̇ſq̇s es ſic ml'ti faci
ũt ſi ml'ta legeris aut multa legẽdo percurreris ſꝫ
bñ leter̃ ſi ml'ta q̄ percurrer̃ itellexer̃. Diſcurſus ſr̃
oia fugias ut ſcũs.Tho.dic i epl'a ſua didaſcala ad
fréꝫ ſtudẽté ⁊ nõ tm̃ ſi itellexer̃ ſꝫ cũ r̃tiere potueris
Exaia igr̃ teipm̃ cũ legis ⁊ q̄ŧtũ tenere poter̃ tm̃ le
gas ſi uis meõriã exercere ſꝫ ſi uis tonũ illũ lectõis
hẽre ⁊ i eo delectari legere potes q̄ŧtũ deſideras ſed
paꝶ iñ r̃tiebis qꝺ pulchre glorioſiſſimus Tho.dic ut
rettulimus diſcurſũ ſuper oia fugias.Alias eiꝫ nec
legere ml'tũ prodẽ nec itelligere prodẽ unq̄ꝫ ad meõ
riã.Si eiꝫ legimus ml'ta q̄ tenere nõ poſſumus ſiue
illa itelligamus ſiue nõ illoꝶ nõ meõrabimur:q̄ eiꝫ
tenere nõ poſſumus nec illa meõrari cũ meõrari ⁊
tenere idé ſit ut ab origĩe prediximus.Et ſic iam de

arte ⁊ modo memorandi ſatis ſit dictum. Conſe
quens atuem eſt doctrinam ⁊ artem reminiſcendi
tractare

¶ Tractatus ſecūdus de reminiſcētia.

¶ Cū itaq; ſm Ar̄ ordo ⁊ cōſeq̄ntia remiſcēdi cau
ſa ſit remiſcēdi oꝫ ea quoꝝ unū ꝑ alterū reminiſci
uolumus ordinatōnē ⁊ cōſeq̄ntiā hr̄e cū remiſci qꝺ
mēorari dr̄ ſit ꝑ aliq̄ ī mēoria retēta inueſtigare et
reinueíre oblita. Ad īueſtigtōm ergo oblitoꝝ ut rein
ueniant̄ neceſſario ē requirere ordinē illoꝝ quoꝝ ī
tendimus remiſci. Vn̄ dic phūs q̄ bn̄ ad inuicē ordia
ta ſūt bn̄ ſūt remiſcibilia q̄ uero male ꝯuiter. Jdeo
oꝫ ea ī quibus ſtudemus ſi bn̄ ordīata ſūt meditari
freq̄nter ⁊ ī cōſuetudinē ſm ordinē illū illa reduce
re ſi aūt nō bn̄ ordīata ſūt dēmus ea q̄ꝫtū poſſumus
ordīare ⁊ ſm illū ordīeꝫ meditādo cōſueſcere nā ſi
ea in quibꝫ ſtudemus nūc uno mō ul' ordīe nūc alio
cōſideremus ordo eoꝝ nō cōfirmabr̄ ī nobis ſicut di
xit Seneca nō cōualeſcit plāta q̄ ſepe trāsfert̄. Debe
mus igr̄ ea quoꝝ facile ꝛemiſci uolumus a prīcipio
bn̄ ordīata cape ul' a ꝛei nā ul' a magr̄is ul' a nobis
ipis ⁊ illa ſm ordīeꝫ illū cōſuetudini reducere. Secū
dū documētū dicemus ꝙ āplius quia ut dic phūs quo
ordīe prīo res apprēſe ſūt ⁊ cōſiderate ab aīa eo or
dīe ſe hn̄t motus ideſt ipreſſiōes facte ī aīa ex eorū
apprehēſiōe. Motuū autē ordo ⁊ cōſeq̄ntia cā ē remi
niſcēdi ex eo eiꝫ ꝙ poſt primū motū natus ē ſequi
ſecūdus remiſci cōtingit ut dic phūs. Oportet igr̄ a
primo ⁊ ꝑ ordinē īcedere ad rehabēdū oblitū quod
querimus propter hoc eni ⁊ propter conſuetudineꝫ

qua ordo ille ē uelocius nobis occurrit oblitū. Vnđ
uidemus cū ī aliq̄ arte ſumus noui ſi ꝑ ordinē qđ
audiuimus īcipiēdo īterrogemur facilius reſponde
mus ſi aūt ordīe mutato reſpōdebimus id fiet ma
le aut cū difficultate. Vñ ⁊ pueros cū aliquid qđ le
gerint referūt ſi alicuius cōſeq̄ntiū ſint obliti ꝑcipi
mus: a capite īchoari ſic eiꝫ aliquotiēs a principio
iterādo id eoꝝ occurrit memorijs qđ prius erāt ob
liti. Tertiū documētū dic eiꝫ phūs ꝙ ex uno ſimiliū
cōtigit remiſci alterius uñ cū fuerimus obliti cogi
taꝛ de Virgilio nobis occurrit Homerus cū Auer
rois dic ꝙ mēorari cōtingit propꝰ ſuū ſimile: ⁊ ita
debemus illud ſepe reuoluere ⁊ ſic facile obliti re
miniſcemur. Quartū documētū nos ad reminiſci iu
uat cogitō cōtrarij ut dic phūs ut cogitamus Achi
lē uenit ī mētē hector cuius eramus obliti. Quītū do
cumētū dic Aꝛ. ꝙ locus ubi aliq̄ tractauimus prīci
piū ē remiſcēdi uñ utile ē locū cōſideāre ī quo dcā āt
fcā ſūt illa quoꝝ uolumus remiſci. Vñ Cicero ꝑ me
moria artificiali hñda docꝫ ſtabiliri q̄dā loca ⁊ illꝰ
cogitatꝰ facile uenimus ī oblitū. Sextū documētū quia
fātaſia multū ab imagiationibꝫ mouetꝛ oꝫ ſtabilire
q̄ſdā imagīes q̄ ſimilitudines hēant cū his que uolu
mus recordāri exēplū ſi uolumus remiſci pōtis citini
q̄ ē unus đ pōtibꝫ patauinis pōemus ī mēoria unū
pōtē magnū ⁊ unū hōeꝫ curuū ⁊ ſic facile pōtis citi
ni remiſcimur h eiꝫ documētū cū ſupiore ē fūdamētū
artificialꝰ mēorie. Que igiꝛ ad artē ⁊ doctrīaꝫ mēo
rādi ⁊ remiſcēdi ꝑtinēt uiri digni h dixiſſe ſufficiant
Qui aūt plura de huiuſmoi legere deſiderat uideat

uberiorē tractatū nr̄ꝫ q̄ ē a nobis de hac mā̄ cōpo
ſitus Nunc uero ad medicinalia tranſeamus

¶ Capitulū ſecundū de medicinalibus remedijs

¶ Conſuare uel augere meōriā cū medicinalibus opus ē laborioſiſſimū. quia theſaurus iſte bonā corporis diſpoſitōeꝫ requirit ⁊ optimū uite ordīeꝫ. Ponemus tamen aliq̄ ſuccīcta q̄ apud nrōs auditores erūt multe utilitatis cōmuiter: quia meōria fit labilis ab humido ⁊ frigido ſuētur iſte regule q̄ ſequūť

¶ Pria regula corpus teneatur mūdū a ſuperfluitatibꝫ. unde quottidie ſit uētris beneficiū ⁊ ſi nō naturale fiat artificiale. Vina magna fugiāť imo utile eſt ſi quis uľt bonā hr̄e memoriā ut aliquot dies abſtīeat a uino ⁊ loco eius aqua utať zucari. Vitet acrūina ſicut allia et hmōi ⁊ leguia oīa ſuperuitet coitū ſuperfluū ⁊ carnes facilis digōis comedat. acetū ⁊ acetoſa cepe ⁊ maxīe nocet ut dic Auicena.

¶ Secūda r̄gula Bugloſa zizíber ſūt optīa meōrie quōlꝫ admīſtrata ⁊ maxīe zizíber cōditū bis ī ebdōda aut. 3. ieiūo ſtō ad q̄ͣtitaté caſtanee de māe capiat

¶ Tertia r̄gľa mirobolani cōditi ſūt optī. ſ. ſemľ in ebdomoda ſumere unū ſiſibrū ⁊ ē ſpēs mēte ſecūduꝫ Auicenam eſt optimum.

¶ Quarta r̄gľa Cōfectio anacardia ad q̄ͣtitaté ciceris ſūpta ī ebdomoda ſemel ī aurōa cōfert mirabiľr ſimiľr diābra ſecūdū Auicenam.

¶ Quita r̄gula. Oleū phōꝝ ſm̄ Meſ. mirabľr. occipitio iūcto ex eo reparat memoriā.

Hec igr̄ ſūt uiri digni medicīalia q̄ iť alia ſūt eleīſſima pro cōſuāda meōria ⁊ ita fiēꝫ facio. FINIS

ARMY MEDICAL LIBRARY
WASHINGTON, D.C., U.S.A.

Incun. 309
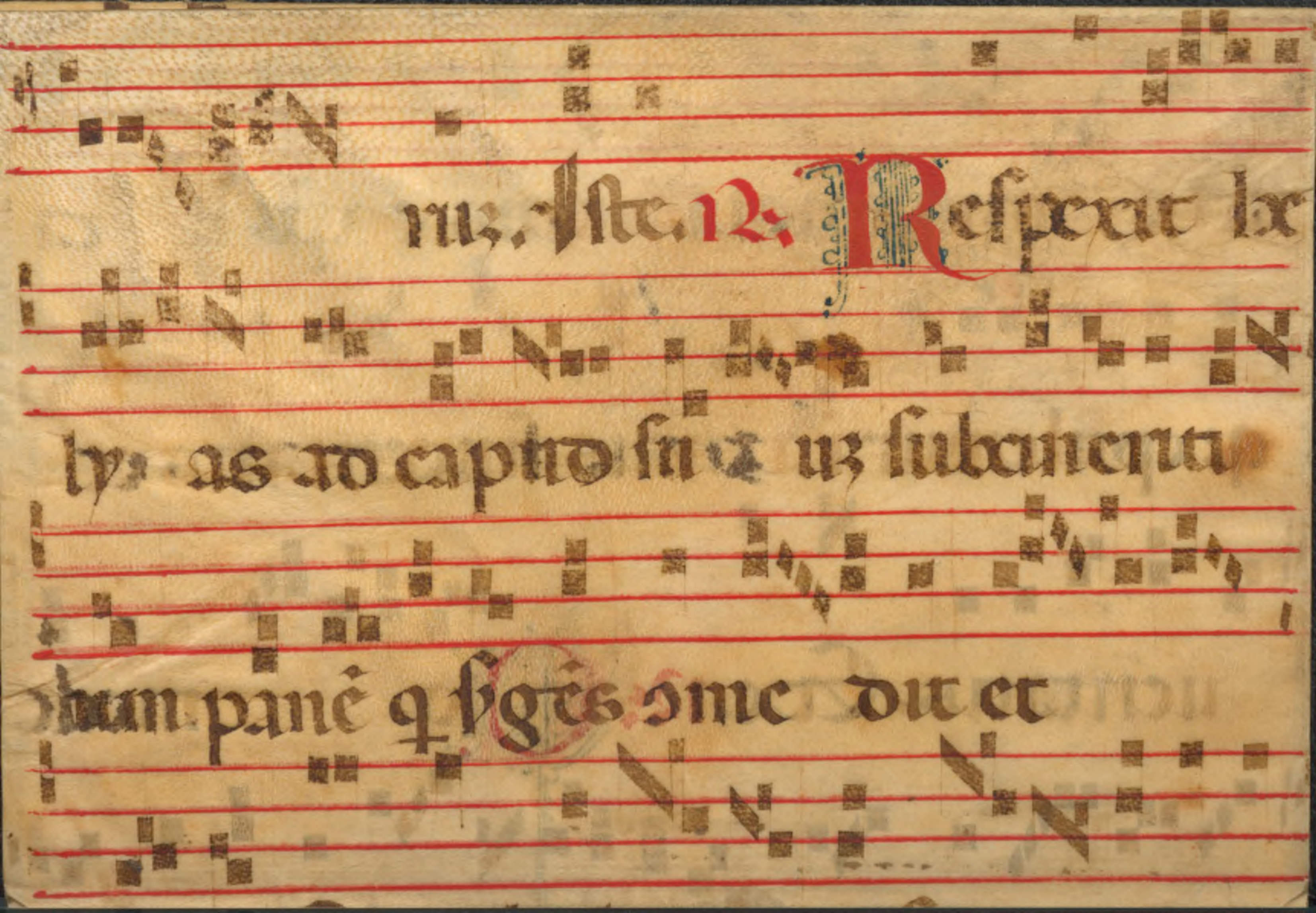
nu. Iſte. R. Reſpexit he
ly- as ad capud ſu et uz ſubcinericiu
dum panē q ſgēs ꝯme dit et